

Мова – душа народу

/Матеріали бібліотек області до
Міжнародного дня рідної мови та
Дня української мови та писемності/

Мова – душа народу : матеріали бібліотек області до Міжнародного дня рідної мови та Дня української мови та писемності / Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Ольжича ; уклад. О. Люблянська, ред. Г. Врублевська. – Житомир : ЖОУНБ ім. О. Ольжича, 2015. – 47с., іл.

В матеріалі наведено сценарії масових заходів бібліотек області, проведених з нагоди Міжнародного дня рідної мови та Дня української мови та писемності. Особливу увагу звертаємо на інтерактивні та конкурсні форми роботи.

Андрушівська районна бібліотека

«Наша мова – мова вічної землі, Наше слово – слово вічного народу»

Урок рідної мови

*«Ну що б здавалося слова...
Слова та голос – більш нічого
А серце б'ється - ожива
Як їх почує...»*

Т. Г. Шевченко

Ведуча: Рідне слово. Воно бринить, хвилює душу. Бо мова українська - то невичерпне джерело, скарбниця народного духу. Для кожного дорога його рідна мова, а нам найдорожча українська.

Ведучий: До кожного з нас вона приходить з ніжною, заспокійливою маминою колисковою піснею, татовим віршиком, бабусиною казочкою чи дідусевою бувальщиною.

Рідна мово! Рідна мово!
Як сопілка калинова,
Мова наших кобзарів.
Рідна мово! Рідна мово!
Пісня неньки колискова,
Шум калинових гаїв.

Раз мені сказала мати:
Можеш мов багато знати,
Кожну мову шанувати,
Та одну із мов усіх,
Щоб у серці ти зберіг.
В серці ніжну і погідну
Збережу я мову рідну!

Ведуча: Кожен народ розмовляє своєю мовою, створює наукові, культурні, мистецькі цінності. На сучасному етапі розвитку людства є велика кількість відмінних одна від одної мов, які належать різним націям, народностям, племенам.

Українська мова – це мова численного народу. Наша мова має свою лексику, свої барви, свої відтінки, що передають почуття і відтворюють бурхливе життя і розвиток народу.

Мова кожного народу –
Неповторна і своя;
В ній гримлять громи в негоду,

В тиші – трелі солов'я.
На своїй природній мові
І потоки гомонять;
Зелен-клени у діброві
По-кленовому шумлять.
Солов'їну, барвінкову,
Колосисту на віки –
Українську рідну мову
В дар мені дали батьки.
Берегти її, плекати
Буду всюди й повсякчас,
Бо ж єдина – так, як мати, –
Мова в кожного із нас!

Ведуча: Наша мова сягає своїм корінням в глибоке минуле. Із сивої давнини бере вона початок. Шлях її розвитку – це тернистий шлях боротьби. Багато, дуже багато жорстоких літ і століть пережила наша невмируща мова.

Українська мова функціонує як національна мова українського народу в Україні. Поза її межами наша мова в усній формі поширена в Молдові, Білорусі, Казахстані, Росії. Українською мовою спілкуються українці в Польщі, Чехії, Словаччині, Румунії, Сербії, Хорватії, Угорщині, США, Канаді, країнах Латинської Америки, Австралії.

Ознаки української мови фіксуються в пам'ятках, починаючи з найдавніших джерел, датованих XI ст. Існує два погляди на зародження і розвиток української мови як окремої слов'янської: українська мова виникла після розпаду давньоруської мови, у XIV ст.; безпосереднім джерелом української, як і інших слов'янських мов, виступає праслов'янська мова, розпад якої розпочався в VII ст.

Сучасна українська літературна мова пов'язується з конкретною датою — виданням «Енеїди» Котляревського у 1798 році. Знаменита поема стала першим друкованим твором, написаним живою народною мовою, всупереч тогочасній традиції користування книжною українською мовою у писемній практиці, конкретні сфери якої, зокрема книгодрукування, поступово зводилися нанівець заборонами на українське слово, розпочатими Петром І.

Ще одна дата — 1840 рік, коли вперше було видано твори Т. Г. Шевченка, — можна вважати доленосною: з того часу українська літературна мова стала на важкий, але плідний шлях розвитку і нормативного упорядкування. На цьому шляху були і перепони, і заборони.

З історичної довідки:

Діти по черзі виходять наперед, зачитують по одній даті з історії української мови.

1720 рік — російський цар Петро І заборонив друкувати книги українською мовою.

1769 рік — видано розпорядження Російської церкви про вилучення у населення України українських букварів та українських текстів із церковних книг.

1775 рік — зруйновано Запорозьку Січ і закрито українські школи при полкових козацьких канцеляріях.

1862 рік — закрито українські недільні школи, які безкоштовно організовували видатні діячі української культури.

1863 рік — указ російського міністра Валуєва про заборону видання книжок українською мовою.

1876 рік — указ російського царя Олександра II про заборону друкування нот українських пісень.

1884 рік — закрито всі українські театри.

1908 рік. — уся культурна й освітня діяльність в Україні визнана царським урядом Росії шкідливою, «могущей вызвать последствия, угрожающие спокойствию и безопасности Российской империи».

1914 рік — російський цар Микола II забороняє українську пресу — газети і журнали.

1923 рік — початок відродження української мови після проголошення XII з'їздом РКП(б) українізації.

1938 рік — сталінський уряд видає постанову про обов'язкове вивчення російської мови, чим підтинає коріння мові українській.

1983 рік — видано постанову про так зване посилення вивчення російської мови у школах і поділ класів на дві групи — російські та українські, що призвело до нехтування рідною мовою навіть багатьма українцями.

1989 рік — видано постанову, яка закріплювала в Україні російську мову як офіційну загальнодержавну мову, чим українську мову було відсунуто на задній план.

1991 рік — створена державна програма реалізації української мови та мов національних меншин до 2000 року.

О слово рідне! України слава!
Богдана мудрість і Тараса заповіт.
О гул століть, і сьогодення гомін
В тобі злились, як духу моноліт.
О слово рідне! Мудре і прадавнє,
Ти виросло з могутньої землі!
Тебе валуєви жорстоко розпинали,
А ти возносилось і не корилось — ні!
О слово рідне! Подарунок мами!
О пісня ніжна, і розрада нам!
Я всім на світі поділюся з вами.
Та слова рідного нікому не віддам!

М. Лещенко

Ведуча: Сьогодні українська мова досягла високої довершеності та в своєму розвитку зайняла одне з почесних місць серед найрозвиненіших мов світу.

Золота скарбниця рідної мови має свою могутню класику, визнаних світом геніїв: Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесю Українку, Михайла Коцюбинського, Василя Стефаника, а ще збагатили її відомі майстри художнього слова – сучасні українські письменники: Ліна Костенко, Олесь Гончар, Павло Загребельний, Микола Вінграновський, Дмитро Павличко, Іван Драч. Прислухаймося до чарівних звуків, животворного трепету й вогню, материнської лагідності і доброти, мудрості земної, втілених у поетичне слово.

Світ який – мереживо казкове!..
Свій який – ні краю, ні кінця!
Зорі й трави, мрево світанкове,
Магія коханого лиця.
Світе мій гучний, мільйонноокий,
Пристрасний, збурунений, німий,
Ніжний, і ласкавий, і жорстокий,
Дай мені свій простір і неспокій,
Сонцем душу жадібну налий!
Дай мені любові, дай добра,
Гуркочи у долю мою, світе,
Хвилями прадавнього Дніпра.
Не шкодуй добра мені, людині,
Щастя не жалій моїм літам –
Все одно ті скарби по краплині
Я тобі закохано віддам.

Ведуча: Наш народ створював свою мову віками, її багатство і краса, витонченість і мелодійність визнано світом. У 1928 р. у Парижі на Міжнародному конкурсі мов українська мова зайняла третє місце (після французької і перської).

Учень:

Мова рідна з пісні та любові —
Це народ мій викохав таку.
Сотні літ несла вінець терновий,
Птахом билась в клітці на замку.
Та з Парижу, з конкурсу на мови
Гордо йшла в лавровому вінку.

Ведуча: Колорит нашої мови безмежний. Широка гамма кольорів підкреслює стільки тонкощів, передає цілий океан відчуттів і почуттів. А щоб це було зрозуміліше, послухайте цікаву історію.

Учениця: Було це давно, ще за старої Австрії. В купе першого класу швидкого потягу Львів – Відень їхали чотири пасажери: англієць, німець, італієць,

українець. Розмова велася навколо різних проблем і тем. Нарешті заговорили про мови — чия краща, котрій з них належить світове майбутнє. Першим заговорив англієць:

— Англія — країна великих завойовників і мореплавців, які рознесли славу англійської мови по всьому світі.

— Ні в якому разі, — гордовито заявив німець.

— Німецька мова — це мова двох великих імперій, які займають більше половини Європи. Це мова філософії, техніки, армії, медицини. І тому, безперечно, німецька мова має світове значення.

Італієць усміхнувся і тихо промовив:

— Панове, ви обидва помиляєтеся. Італійська мова — це мова сонячної Італії, мова музики й кохання, а про кохання мріє кожен. На мелодійній італійській мові написані кращі твори. Тому італійській мові належить бути провідною у світі. Українець довго думав і нарешті промовив:

— Ви ж, по суті, нічого не сказали про багатство і можливості ваших мов. Чи могли б ви написати невелике оповідання, в якому б усі слова починалися з тої самої літери?

— Ні, ні, ні! Це ж неможливо, — відповіли англієць, німець та італієць.

— На ваших мовах неможливо, а нашою — просто. Назвіть якусь літеру, — звернувся він до німця.

— Нехай буде «П» — сказав той.

— Добре. Оповідання буде називатися

ПЕРШИЙ ПОЦІЛУНОК

Популярному перемишлянському поетові Павлові Подільнику прийшло поштою приємне повідомлення:

«Приїздіть, пане Павле, — писав поважний правитель повіту Полікарп Паскевич, — погостюєте, повеселитесь». Пан Павло поспішив, прибувши першим потягом. Підгорецький палац Паскевичів привітно прийняв приїжджого поета. Потім під'їхали поважні персони — приятелі Паскевичів... Посадили пана Павла поряд панночки — премилої Поліни. Поговорили про політику, погоду. Пан Павло прочитав підібрані пречудові поезії. Панна Поліна програла прекрасні полонези Понятовського, прелюдії Пуччіні. Поспівали пісень, потанцювали падеспан, польку.

Прийшла пора пообідати. Поставили повні підноси пляшок: портвейну, плиски, пшеничної, підігрітого пуншу, пільзенське пиво. Принесли печені поросята, приправлені перцем, півники, пахучі паляниці, печінковий паштет, пухкі пампушки під печеричною підливкою, пироги, підсмажені пляцки. Потім подали пресолодкі пряники, персикове повидло, помаранчі, повні порцелянові полумиски полуниць, порічок.

Почувши приємну повноту, пан Павло подумав про панночку.

Панна Поліна попросила прогулятися по Підгорецькому парку, помилуватися природою, послухати пташині переспіви. Пропозиція

повністю підійшла прихмелілому поетові.

Походили, погуляли. ...Порослий папороттю прадавній парк подарував приємну прохолоду. Повітря п'янило принадними пахощами. Побродивши по парку, пара присіла під порослим плющем платаном. Посиділи, помріяли, позіхали, пошепталися, пригорнулися.

Почувся перший поцілунок: прощай парубоче привілля, пора поетові приймакувати!

В купе пролунали оплески. Всі визнали: милозвучна, багата українська мова буде жити вічно поміж інших мов світу.

Зазнайкуватий німець ніяк не міг визнати своєї поразки.

— Ну а коли б я назвав іншу літеру? — заявив він. — Ну, наприклад, літеру «С»!

— Я на своїй мові можу укласти не лише оповідання, але й навіть вірш, де всі слова будуть починатися на «С». Якщо Ваша ласка, прошу послухати.

Самітний сад

*Сонно сипляться сніжинки,
Струмінь стомлено сичить.
Стихли струни, стихли співи,
Срібні співи серенад
Сріблом стеляться сніжинки
Спить самітний сонний сад...
Сипле, стелить сад самітний
Сірий смуток — срібний сніг,
Сумно стогне сонний струмінь
Серце слуха скорбний сміх
Серед саду страх сіріє
Сад солодкий спокій снить.*

Ведучий: У світі налічується приблизно 5 тисяч мов. Для кожного народу своя мова найдорожча, найкраща, наймиліша.

Це засвідчують прислів'я — згустки народної мудрості. Вслухаймося.

- Мова — душа народу.
- Немає солодшої за рідну мову.
- Мова кожного народу — неповторна і своя.
- Лагідне слово — ключ до серця.
- Слово до слова — зложиться мова.

Ведуча: Скарбницю української мови складають думи, легенди, казки і невмирущий український гумор.

Ведуча: Мова — це показник культури людини. Недаремно кажуть: «Заговори, щоб я тебе побачив». На жаль, сьогодні є небагато людей, які володіють досконало рідною мовою. Причиною цієї прикраси стало насамперед те, що в результаті співіснування української і російської мов утворився так званий «суржик», який є небезпечним, оскільки засмічує і

руйнує одну з найкрасивіших мов світу.

Ведуча: Говорити слід правильно, узяти все краще з надбання наших предків, сконцентрувати весь розум і духовний потенціал нації, щоб відродилася і розквітла Україна, щоб усміхнулася доля нашого народу.

Коли ти плекаєш слово,
йде воно, як злтонить;
калиново й барвінково
рідна мова пломенить.
Коли говориш, як належить, —
слово чисте, як роса...
І від тебе теж залежить
мови рідної краса.

Мова – то цілюще народне джерело. Це найдорожчий скарб, переданий нам століттями поколінь. Наше завдання – берегти цей неоціненний дар, примножувати його, не забувати і щиро любити.

Любіть красу своєї мови,
Звучання слів і запах слів.
Це квітка ніжна і чудова
Широких батьківських степів.
Всі каравани знайдуть воду
В краю пустинь і злих негод,
Як річка з роду і до роду –
Так мова з'єднує народ!

Ведуча: Добігає кінця наша зустріч. Бажаємо вам рости здоровими і щасливими в рідній країні, з рідним словом. Хочемо, щоб ви полюбили і ніколи не забували рідне слово, рідну мову, де б ви не були.

Бердичівська центральна міська бібліотека для дорослих

Збережемо чистоту рідної мови

Свято української писемності

План проведення

- I. День української писемності (Вступне слово бібліотекаря)
- II. Конкурс агітаційних плакатів. Їх захист.
- III. Мовознавчий турнір.

I. День української писемності

9 листопада наша країна святкує День української писемності та мови.

Це свято започатковане Указом президента України № 1241/97 від 6 листопада 1997 року.

За православним календарем 9 листопада вшановують пам'ять Преподобного Нестора-Літописця. В Києві є монумент присвячений Несторові-Літописцю, який розташований біля Києво-Печерської Лаври.

Нестор Літописець - перший історик Київської Русі, мислитель, вчений, чернець Києво-Печерського монастиря. Дослідники вважають, що саме з преподобного Нестора-Літописця і починається писемна українська мова. Чернецтво Нестор прийняв у 17-річному віці. Він був книжником з широким історичним світоглядом і великим літературним хистом. Автор двох відомих творів – «Житіє Бориса і Гліба» та «Житіє Феодосія Печерського», складених у кінці XI ст. або на початку XII ст.

Всесвітню славу Нестору принесла справа усього його життя – участь у літописанні Київської Русі. Він переробив і надав літературної форми «Повісті минулих літ», яка датується початком XII ст. Преподобний Нестор працював до останнього дня свого земного життя. Мощі святого покуються в Ближніх печерах Києво-Печерської лаври.

Відео про Нестора Літописця

Перший історик давньої слов'янської писемності, болгарський учений чернець Чорноризець Храбр розповідає про два етапи розвитку слов'янського письма. Перший, коли слов'яни були ще язичниками і користувалися «чертами і резами». Другий етап — після прийняття християнства, коли вони почали писати римськими й грецькими письменами.

І так було до того часу, поки великими просвітителами слов'ян — братами Кирилом і Мефодієм — не був створений алфавіт. 863р. Візантійський імператор Михайло послав Кирила і Мефодія до Моравії, де церковну службу повинні були вести слов'янською мовою, і князь Ростислав просив надіслати «навчателю, який би пояснив мовою нашою християнську віру». Відповідь Кирила знаходимо у «Життях Кирила і Мефодія»: «Немічний я тілом і хворий. Але з радістю піду в Моравську землю, якщо не мають вони абетки своєї мови. Бо просвіщати народ без письмен його мови однаково, що намагатися писати на воді!».

Нам відомо про два види письма: глаголиця і кирилиця. Кириличний алфавіт з XI ст. широко застосовувався в духовній і світській літературі. У середині XVI ст. у східних слов'ян виникає друкарство та алфавіт, створений з окремими змінами на основі півуставного письма. Від давньоруського періоду його успадкували всі три слов'янські народи: український, російський, білоруський. У 1708р. за реформою, проведеною Петром I, старий друкарський шрифт було замінено у світській літературі гражданським. З XVIII ст. гражданський шрифт поширився в Україні. Кирилиця лежить і нині в основі нашого алфавіту. До речі, Кирило був бібліотекарем. Він склав перший слов'янський алфавіт, названий за його ім'ям кирилицею, і

з допомогою Мефодія переклав на слов'янську мову кілька грецьких церковних книг та Літургію. Кирилиця лягла в основу алфавітів ряду слов'янських народів.

Існують версії, що раніше на території України застосовували кілька видів писемності, деякі з них використовували грецьку абетку або латиницю. Сучасний алфавіт української мови здебільшого складається з аналогів грецьких літер і декількох слов'янських знаків, однак раніше, крім кирилиці, використовувалася так звана глаголиця.

Щодо початку писемності в українських землях тривають наукові дискусії. Археологічні знахідки засвідчують наявність писемних знаків на глиняному посуді, табличках, зброї ще за трипільської доби.

Кілька століть нас привчали до думки про нібито «вторинність» української мови, ретельно приховуючи від українців величезний масив української ж писемності, історії та культури, що сягає глибокої давнини і нараховує багато тисячоліть.

Відео «За що я люблю українську мову»

Колись цього дня віддавали до школи дітей. Батьки зі школи йшли до церкви та ставили свічку перед образом преподобного, вірячи, що він допоможе дитині вивчитися. І, що головне, вчитися все життя багато, старанно і завжди. Адже «користь від цього є велика», бо «Хто вчиться змолоду – не зазнає на старість голоду».

Давньою українською мовою написані козацькі державні документи, створена самобутня художня писемність епох – від Івана Вишенського до Григорія Сковороди. Українська мова — це велика культура та історія. Українською мовою написані невмирущі твори Котляревського і Шевченка, Франка і Лесі Українки, Нечуя-Левицького і Коцюбинського.

Шлях її розвитку — це тернистий шлях боротьби. Багато жорстоких століть пережила невмируща українська мова. Перетерпіла вона і дикунський циркуляр царського міністра Валуєва, який заборонив друкувати книги українською мовою, окрім творів художніх, і ганебний Емський указ 1876 року, який заборонив друкувати книги українською мовою. Нарховують 22 заборони української мови, 8 з них — у радянський час.

У 1989 році Верховна Рада УРСР надала українській мові статусу державної. Вона також є рідною мовою українців, які проживають за межами України. Українською мовою розмовляють майже 45 мільйонів людей і вона належить до найпоширеніших мов світу.

Відео «Мова єднання»

У День української писемності та мови за традицією покладають квіти до пам'ятника Несторові-Літописцю, відзначають найкращих популяризаторів українського слова, заохочують видавництва, які випускають літературу українською мовою, стартує Міжнародний конкурс знавців української мови імені Петра Яцика.

Любімо українську мову, плекаймо її. Говорити нею – це найкращий спосіб її підтримати.

Казка про мову. Вікторія Онопрієнко

Цю казку розповідала в дитинстві мені бабуся, а вона почула її від своєї бабусі... Колись, дуже давно, жив на землі народ. Було це сильне, красиве і могутнє плем'я. Вони дружно працювали, вирощували врожаї, рибалили, полювали, розводили худобу. Заможно жили ці люди. Та була у них одна велика біда: не мали вони мови. Зовсім не могли розмовляти, співати пісень, не могли сваритися, вимовити слів радості і любові, тому посмішка рідко торкалася їхніх облич. А винні в цьому були вони самі.

Багато років тому цей народ образив добру фею-Мову, і вона, гірко зітхнувши, назавжди пішла від них, забравши з собою слова-квіти.

Оніміле плем'я давно пошкодувало, що скоїло таке, та часу назад не повернеш, помилки не виправиш.

У тому племені, по-сусідству, жили дівчинка з довгою косою, добрим серцем і великими, як небо, очима, та хлопчик, який чудово грав на сопілці. Хлопчик часто заходив до сусідів, щоб подивитися на прекрасні вишиванки дівчинки, а вона заслухалася його грою.

Бачачи, як тяжко горює їхній народ без мови, діти самі теж переживали, бо не могли висловити своїх думок і почуттів.

Хлопчик надумав відшукати Мову, попросити у неї вибачення за свій народ і повернути втрачені слова-квіти. Дівчинка вирішила піти з ним, бо одна голова — добре, а дві — краще. Та як же вони обізвуться до Мови, як скажуть, чому прийшли? Дівчинка вишила їхнє прохання на рушникові, він вийшов прекрасним, а хлопчик спробував домовитись через гру на сопілці. І полилась чарівна мелодія, якою всі заслухалися.

Чи довго шукали фею діти, чи ні, того ніхто не знає. Знайшли її серед величезного поля, засіяного квітами-словами, які вона доглядала. Від пахощів цих квітів запаморочилася голова у дітей, а з вуст полилася пісня. Діти показали свої дари. Побачивши рукоділля дівчинки, почувши гру хлопчика, Мова все зрозуміла без слів. Взяла цілі оберемки своїх чарівних, запашних, різнокольорових слів і пішла за дітьми, понесла Мову людям.

З низько схиленими головами, з пошаною зустрічало плем'я Мову. Радості не було меж. Вдихнули люди аромат чарівних квітів... і заговорили, заспівали від щастя. З того часу бережуть вони слова-квіти, шанують Мову, як найбільший, найкоштовніший скарб.

II. Конкурс агітаційних плакатів. Їх захист.

На підтримку рідної мови провели конкурс агітаційних плакатів. Роботи-переможці демонструвалися в стінах бібліотеки протягом десяти днів. Під час заходу учні захищали свої плакати.

Учні захищають свої плакати

У виконанні учнів прозвучала пісня «Підростають соколята» та вірші українських поетів.

III. Мовознавчий турнір

Конкурс I «Будова слова»

(За кожную правильну відповідь команди отримують 1 бал)

1. Як називається частина слова, що змінюється? (Закінчення)
2. Для чого служить закінчення? (Для зв'язку слів у реченні)

3. Як називається спільна звукова частина споріднених слів? (Корінь)
4. За допомогою чого утворюються нові слова? (Суфіксів префіксів)
5. Сонце, сонцю, сонця — це спільнокореневі слова, чи щось інше. Якщо інше, то що саме?
6. Як називається частина слова без закінчення? (Основа)
7. Що містить у собі основа? (Лексичне значення)

Конкурс II «Загадковий кошик» Запитання-жарти.

(За кожную правильну відповідь команди отримують 1 бал)

1. Які ключі до неба добирають? (Журавлині)
2. У якому слові сорок голосних? (Сорок(а))
3. З якого крану не набереш води? (З підйомного)
4. Який займенник складається з двох звуків, але однієї букви? (Я)
5. Назвіть слово, у якому сім займенників. (Сім'я)
6. На яке запитання не можна відповісти «Так»? (Ти спиш?)
7. На яке запитання не можна відповісти «Ні»? (Ти мене чуєш?)
8. Яке місто літає над головами? (Орел)
9. Як записати чотирма літерами словосполучення «суха трава»? (Сіно)
10. Що треба зробити, щоб майка злетіла? (Замінити букву – майка – чайка)
11. Що знаходиться в середині школи? (Буква О)
12. Що стоїть між підлогою і стелею? (І)
13. Від назв яких двох букв стає жарко, гаряче? (Пече)
14. Який синонім прислівника тепер не змінює свого значення, коли його прочитати справа наліво? (Зараз)
15. Яку державу влітку можна носити на голові? (Панама)

Конкурс III «Відгадай загадки»

(За кожную правильну відповідь команди отримують 1 бал)

*Я такий же, як знак розділовий,
І відомий усім шкільній дітворі.*

*Та в словах української мови
Я пишу не внизу, а вгорі.*

(Апостроф)

*Завжди можу стать в пригоді,
Моїх порад вам не злічить.*

І кажуть про мене в народі:

«Мовчить, а сто дурнів навчить».

(Книга)

*Маленька, менша мачини,
Ні з ким не стану я боротись,
А при читанні, коли треба,
Й людини мову зупиню.*

(Крапка)

*Він після речення, цитати
Вмостився, схожий на гачок.
Усіх примушу я питати,
А сам ні пари з уст – мовчок.*

(Знак питання)

Конкурс IV «Жартівлива торбинка»

(За кожну правильну відповідь команди отримують 1 бал)

1. До якого імені потрібно додати одну літеру, щоб дістати назву крупи? (М + Анна)
2. Як з буряка можна зробити бурю? (Відкинути звук К)
3. З чого починається день ? (Зі звука Д)
4. Що стоїть між небом і землею? (Звук І)
5. Якого каміння немає в морі? (Сухого)
6. Географічна назва, до складу якої входить прикметник на позначення кольору? (Чорне море)
7. Яким прикметником можна назвати білу хустку, намочену в Чорному морі? (Мокра)
8. Яка рослина убиває звіра? (Звіробій)
9. Як написати одним словом «мати, батько, син, дочка»? (Сім`я)
10. Чого багато має болото, менше – море і зовсім не має річка? (Звука О)

Конкурс V «Всезнайко»

Команди виділяють по одному учаснику, які повинні продовжити зачитані ведучим початки прислів'їв по черзі (2 бали команді)

1. Вчення світ... (а невчення тьма)
2. Слово не горобець... (вилетить не спіймаєш)
3. Під лежачий камінь... (вода не тече)
4. Хочеш їсти калачі... (не сиди на печі)
5. Краще синиця в руках... (ніж журавель у небі)
6. Рання пташка росу п'є... (а пізня очі ллє)
7. Книжка вчить... (як на світі жити)
8. З брехнею світ пройде... (а назад не вернешся)
9. Яблуко від яблуні... (недалеко падає)
10. Любиш кататися... (люби і саночки возити)

Конкурс VI «Далі, далі...»

(За кожну правильну відповідь команди отримують 1 бал)

Запитання для 1-ї команди

1. Скільки букв в українському алфавіті? (33)
2. Скільки голосних в українській мові? (6)
3. Значуща частина слова, яка стоїть перед коренем і необхідна для утворення нових слів. (Префікс)

4. Назвіть останній відмінок української мови. (Клична форма)
5. Частина слова без закінчення. (Основа слова)
6. З якої літери не починаються слова в українській мові? (И)
7. Частина слова, яка вимовляється одним поштовхом повітря. (Склад)
8. Що посеред землі стоїть? (М)
9. Це найменша неподільна одиниця, яку ми вимовляємо й чуємо. Його творять мовні органи (язик, зуби, голосові зв'язки, губи). (Звук)
10. Розмова двох осіб називається... (Діалогом)
11. Назвіть словники, які ви знаєте. (Орфографічний, тлумачний...)
12. Чим закінчуються і зима, і весна? (А)
13. Назвіть головні члени речення. (Підмет і присудок)
14. Чуже мовлення, передане дослівно, називається... (Пряма мова)
15. Дзень-дзелень, цінь-цвірінь,
День-деньок, тінь-плетінь.
Хто ж добродій той маленький,
Що зробив усе м'якеньким?
Він до «ер» подібний трішки,
Що дріма, задерши ніжку. (Ь)
16. Я тобі відкрию світ —
Тільки вивчи алфавіт.
Помічник, не витівник,
Мудрий вчитель твій... (Словник)

Запитання для 2-ї команди

1. Назвіть п'яту букву алфавіту. (Г)
2. Які знаки в українській мові не є розділовими? (Дефіс, апостроф)
3. Значуща частина слова, яка стоїть після кореня і необхідна для утворення нових слів. (Суфікс)
4. Яка буква в українській мові не має відповідного звуку? (Ь)
5. Змінна частина слова, яка необхідна для зв'язку слів у словосполученні й реченні. (Закінчення)
6. Другорядний член речення, що відповідає на питання непрямих відмінків. (Додаток)
7. Сукупність букв кожної мови, які розміщені в певному порядку, називається... (Алфавітом)
8. Що стоїть посередині школи? (О)
9. Скільки граматичних основ має просте речення? (Одну)
10. Які частини мови ви знаєте? (Іменник, прикметник, дієслово...)
11. Що стоїть між підлогою і стелею? (і)
12. За будовою речення поділяють на... (Прості та складні)

13. Поставте займенник «себе» в називному відмінку. (Немає називного відмінку)
14. Яка частина мови не належить ані до самостійних, ані до службових частин? (Вигук)
15. Я один в сім'ї такий,
Кажуть, надто вже м'який,
Хоч мовчун, та не дивак,
В слові я — не зайвий знак. (б)
16. Незчисленна ми родина,
В нас на всіх — одна хатина,
Але в ній і мир, і лад,
І сусід сусіду рад.
Ну, а хто із нас щось значить —
Кожен сам вам розтлумачить. (Тлумачний словник)

Конкурс VII «Ти – редактор»

Відредагувати речення та словосполучення. (За кожну правильну відповідь команди отримують 1 бал)

1. Не сиди на полу - не сиди на підлозі.
2. Самий кращий малюнок – найкращий малюнок.
3. Земельний участок – земельна ділянка, земельний наділ.
4. Тут нема печаті – тут нема печатки.
5. Хрустальний світильник – кришталевий світильник.
6. Грошовий перевод – грошовий переказ.
7. У диктанті зустрічаються помилки – у диктанті трапляються помилки.
8. Я не получаю газет – я не отримую газет.

Конкурс VIII «Поєдинок капітанів»

Капітани команд за допомогою жестів повинні передати зміст фразеологізмів, а команда – назвати фразеологізм:

(За кожну правильну відповідь команди отримують 2 бали)

Для капітана першої команди

- водити за носа
- гладити по голівці
- намилити шию
- зуб на зуб не попадає
- надувати (копити) губи
- сісти в калюжу

Для капітана другої команди

- клювати носом
- тримати язик за зубами
- пальчики оближеш
- зашпори зайшли
- засукавши рукава
- обвести круг пальця

Підведення підсумків: обидві команди набрали по 34 бали, тож перемогла – дружба. Всі учасники отримують солодкі призи.

Коростенська центральна міська бібліотека ім. М. Островського

Вікторина про мову

Пропоную вам невеличку вікторину про роль мови, слова в житті людини. В ній можуть брати участь всі бажаючі. Готовність до відповіді сигналізується піднятою рукою. Вигуки, стихійні викрики не приймаються. Завдання перше: продовжить прислів'я:

- Умій сказати, умій і (змовчати)
- Шабля ранить голову , а слово... (душу)
- Від теплого слова і лід ... (розмерзається)
- Гостре словечко коле... (сердечко)
- Слово не стріла, а глибше... (ранить)
- І від солодких слів буває... (гірко)
- Не кидай словами, як пес... (хвостом)
- Їж борщ з грибами і держи... (язик за зубами)
- Довгим язиком тільки полумиски(лизати)
- Дурний язик голові... (не приятель)
- Слово не полова, язик... (не помело)
- Вола в'яжуть мотуззям , а людину ...(словом).

А тепер скажіть, будь ласка, хто є автором віршованих рядків:

«Любіть Україну, ввісні й наяву,

Вишневу свою Україну,

Красу її вічно живу і нову

І мову її солов'їну » (І. Драч, Д. Павличко, В. Сосюра)

«І тобі рости й не в'януть зроду,

Квітувать в поемах і віршах,

Бо в тобі – великого народу

Ніжна і замріяна душа» (А. Малишко, В. Симоненко, Б. Олійник)

«Ну що б , здавалося , слова...
Слова та голос – більш нічого,
А серце б'ється, ожива,
Як їх почує...» (Т. Шевченко, Л. Українка, І. Франко)

Кому належать слова:

«О рідне слово, хто без тебе я?
Німий жебрак, старцюючий бродяга?» (М. Рильський, П. Тичина, Д.Павличко)

«Страшні слова, коли вони мовчать,
Коли вони зненацька причаїлись,
Коли не знаєш, з чого їх почать,
Бо всі слова були уже чиймись» (Л. Костенко, Г. Чубач, М. Луків)

«Найбільше й найдорожче добро кожного народу – це його мова, ота жива
схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє
давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування»
(І. Нечуй-Левицький, П. Мирний, М. Коцюбинський)

«Ти постаєш в ясній обнові,
Як пісня, линеш, рідне слово,
Ти наше диво калинове,
Кохана материнська мово!» (Д. Білоус, В. Грабовський, Б. Тен)

Згадаймо народні прислів'я про мову і силу слова:

- Птицю пізнають по пір'ю, а людину по мові.
- Рідна мова - не полова: її за вітром не розвієш.
- Більше діла – менше слів.
- Будь господарем своєму слову.
- Мовивши слово, треба бути йому паном.
- Слово – не горобець, вилетить – не спіймаєш...
- Від теплого слова і лід розмерзається.
- Де мало слів, там більше правди.
- Де слово з ділом розходяться, там непорядки водяться.
- Добре слово краще, ніж готові гроші.
- Добрим словом мур проб'єш, а лихим і в двері не ввійдеш.
- З пісні слова не викидають і свого не вставляють.
- Коня керують уздами , а чоловіка – словами.

- Красне слово – золотий ключ.
- Краще переконувати словами, як кулаками.
- Не кидай слова на вітер.
- Не так то він діє, як тим словом сіє.
- Шабля ранить тіло, а слово – душу.
- Слова пристають, як горох до стінки.
- Слово вилетить горобцем , а вернеться волом.
- Слово – вітер, а письмо – ґрунт.
- Слово до ради, руки – до звади.
- Слово до слова – зложиться мова.
- Слово може врятувати людину, слово може і вбити.
- Удар забувається, а слово пам'ятається.
- Щире слово, добре діло душу й серце обіграло.

Давайте всі разом повторимо заповітне Тарасове слово:

«Свою Україну любіть,
Любіть її во время люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть».

Підготувала провідний методист ЦБС Світлана Коржук

«І зачаровує серця пісенна українська мова»

Усний журнал до Дня української писемності та мови

В залі підготовлені: тематичний перегляд літератури, слайд-презентація.

1 ведучий. Доброго дня, шановні присутні!

Ми раді вітати Вас у стінах бібліотеки ім. М. Островського. Наша зустріч присвячена Дню української писемності та мови

2 ведучий.

О слово рідне! Пращура молитва,
Громи Перуна, Велеса поля,
Софія Київська-творіння Ярослава-
Слов'яномовна праведна земля.

О слово рідне! України слава!

Богдана мудрість і Тараса заповіт

І гул століть, і сьогодення гомін

В тобі злились, як духу моноліт.

О слово рідне! Мудре і прадавнє,

Ти виросло з могутньої землі!

Тебе Валуєви жорстоко розпинали,

А ти возносилося і не корилося - ні!
О слово рідне ! Подарунок мами !
І пісня ніжна , і розрада нам !
Я всім на світі поділюся з вами ,
Та слова рідного нікому не віддам.

1 ведучий: Наше слово давнє і живе... Щорічно 9 листопада ми відзначаємо День української писемності та мови. Це молоде державне свято, засноване згідно з Указом Президента України 1997 р. Воно має підтвердити нашу любов і повагу до рідного слова, до своєї культури, які попри жорстокі випробування на крутих дорогах історії зберегли силу, красу і величність. Незважаючи на численні царські укази про заборону української книги, мови, театру, вони живуть і розвиваються, долаючи й нові, сьогоденні перешкоди.

2 ведучий: «Мова - жива схованка людського духу», - писав класик нашої літератури Панас Мирний.

1 ведучий:

Вона, як ніжна пісня колискова,
Заходить серцем в душу з ранніх літ.
Це – мова, наче пташка світанкова,
Що гордо лине в свій стрімкий політ.
Велична, щедра і прекрасна мова,
Прозора й чиста, як гірська вода.
Це України мова барвінкова,
Така багата й вічно молода.
Вимовляю кожне слово,
Кожне слово - наче спів,
Найдорожча рідна мова,
Мова предків і батьків.

2ведучий: Мова - то цілюще джерело, і хто не припаде до нього вустами, той сам всихає від спраги. Поетична грань живе у слові, і слово немислиме без неї, як немислима річка без води. За словами сучасного українського прозаїка, самобутнього стиліста мови Бориса Харчука "Вся вона з тучі й грому, як з води і роси. Ніжна і тендітна, а міцніша броні, бо єднає дух і тіло, бо в її основі - непорочність й чистота".

1ведучий: Найдорожче, найбільше добро в кожного народу - це його рідна мова, слово. Рідна мова - це мова, що першою засвоюється дитиною у родині і залишається зрозумілою на все життя. Рідною прийнято вважати мову нації, мову предків, яка пов'язує людину з її народом, з попереднім поколінням, їхніми духовними надбаннями. "Усі основні європейські мови можна вивчити за 6 років, свою ж, рідну, треба вчити ціле життя", - писав Вольтер.

2ведучий: Кожен народ, що дбає про своє сьогоднішнє і майбутнє, знає, до чого веде руйнування чи зрікання рідної мови. Це деградація, виродження, занепад. Тому люди завжди берегли свою живильну силу, криницю - Мову, з

якої черпали сили для духовного здоров'я і наснаги.

Слово надто багато важить у людському житті. Воно вмить змінює настрій, робить щасливим або ж нещасним, радісним чи пригніченим. Оскільки мова - це концентрація мудрості й досвіду, то втрата її веде до порушення суспільної гармонії, законів людської еволюції.

1ведучий: Мова - це неповторна гілка на дереві людства. Втрата народом мови - це трагедія всіх трагедій, бо тоді губиться весь попередній досвід, зафіксований історією. Культура змінює свій генетичний код, а народ відчужується від традицій, звичаїв, духу предків, потрапляє в іншу атмосферу і, свідомо чи несвідомо, страждає.

2ведучий: Саме мова з її звуками і словами найбільше відповідає характерові нації. Наприклад, німці - люди спокійні, врівноважені, люблять неквапливість і порядок, от і мова в них некваплива, слова довгі. А італійці - люди палкі і співучі, от і мова в них мелодійна, в ній майже немає шиплячих звуків, великих збігів приголосних, але є багато голосних.

А що ж притаманне нашій українській мові? Я скажу тільки одне, що українська мова вважається однією з наймилозвучніших мов у світі. На одній міжнародній конференції було названо три мови, які є найкращими для співу. Серед них - і українська.

Від інших мов вона не гірша,
Для українців - наймиліша,
Пісенна, ніжна і дзвінка,
Мова Шевченка і Франка.
О слово рідне! Шум дерев!
Музика гір блакитнооких,
Шовковий спів степів широких.
Дніпра між них левиний рев...

(О. Олесь).

1 ведучий: Відзначаючи День української писемності і мови, ми маємо знати історію розвитку нашої мови. Ходімо і ми з вами дорогою в минуле і пройдемо цей тернистий шлях. На превеликий жаль, в історії розвитку нашої материнської мови є чимало моментів, які надовго прикрили своєю чорною тінню нашу колискову пісню...

Понад тисячу років тому з'явилася наша абетка. Вона, звичайно, мала інший вигляд, аніж той, який ви знаєте. Її уклав болгарський священик, вчений і просвітитель Кирило разом зі своїм братом Мефодієм. Назвали цю абетку кирилицею. Складалася вона з 43 букв. В її основі лежав грецький алфавіт. Вона була дуже простою у користуванні.

2 ведучий: Минули століття. Українська мова розквітла, але... Так, у 1720 році видано указ Петра I про заборону книгодрукування українською мовою або книжною мовою, яка хоч трохи її нагадувала, та про вилучення текстів, писаних українською мовою, з церковних книг. До того було ще визначено

особистих наглядців, «цензорів», аби переглядали книжки. В офіційних установах російська мова почала витіснити українську, українських вчених, літераторів, педагогів переводили до Москви й Петербурга, щоб вони там відкривали російські навчальні заклади.

1 ведучий: 1783 рік - вийшов указ Катерини II про заборону викладання української мови в Києво-Могилянській академії - першому вищому навчальному закладі східних слов'ян.

2 ведучий: 1863 рік - з'явився «Валуєвський циркуляр» російського царизму, яким заборонено друкувати шкільні підручники, науково-популярні та релігійні видання українською мовою, заборонено викладання українською в школах.

1 ведучий: 1876 рік - імператор Олександр II, перебуваючи в м. Емсі (Німеччина), підписав Емський указ, який забороняв друкування українською мовою всіх оригінальних творів і переклади та тексти українських пісень, заборонено було також сценічні вистави, читання лекцій та ввезення з-за кордону українських видань.

2 ведучий: 1914 року у березні було заборонено святкування 100-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка! А з початком першої Світової війни Микола II видає указ про заборону української преси.

1 ведучий: 1927-1953 роки. В Україні починає проводитись сталінський терор проти української культури та українського етносу. Особливо посилюється він після 1 грудня 1934 року (вбивство Кірова). Уже 16 грудня 1934 року, вночі, як терористів було розстріляно групу українських інтелігентів, серед них 17 письменників.

З гіркотою і болем читаємо про це у книзі Яра Славутича «Розстріляна муза». Це був цвіт української нації, що своєю любов'ю і болем возвеличував рідну землю: «Я вас виводжу з забуття й полону Облуд ворожих. Заслані співці, Нехай долине в темряву бездонну До вас мій голос».

2 ведучий: 1938 рік. Сталін підписав постанову про обов'язкове вивчення російської мови. Ця хвиля заповонила собою всі школи України, що навіть у найглухіших селах, де люди не сприймали російську мову, її вводили як обов'язкову. З міст майже повністю зникають українські школи.

1 ведучий: І от початок 60-х років. Знаменита «хрущовська» відлига. Вона дала нам багато імен, від яких війнуло подихом вільної людини, гідної своєї мови, своєї землі, свого народу, серед них Василь Стус, Василь Симоненко, Микола Хвильовий..., проте на студентів, які вивчали українську мову, або ж вчилися на українському відділенні дивилися не вельми привітно, а подекуди і зверхньо.

2 ведучий: А злива постанов продовжувалась... Але усі мовчали. Згадуються слова з вірша Сергія Цушка:

В тому, певно, є й моя провина,
Що для тебе був не кращий час...

Наша мово, мово журавлина,-
повернись із вірою до нас.
Зазвучи! Хай серце відпочине,
спів хай зачарує рідний край.
Наша пісня, пісня солов'їна, -
Своїх слів крилатих не втрачай!

1 ведучий: 28.10.1989 року вийшов закон про мову в УРСР. Зараз Україна святкує своє відродження, але цьому передувала тяжка боротьба. В 1991 році прийнята державна програма реалізації української мови та мови національних меншин до 2000 року.

Давайте разом будемо розвивати нашу мову, і нехай у майбутньому не буде чорних плям, а усміхається лише щаслива, світла українська мова.

Звучить пісня «Україна» у виконанні К. Бужинської

1 ведучий: Якщо вмирає мова, то вмирає і народ. Доки є мова, доти є народ. А доки є народ, доти є і його держава, тобто наша Українська держава, бо саме про неї повинні піклуватися ми з вами.

2 ведучий: Багата наша українська земля талантами. Скільки поетів, письменників, які творили і творять українською мовою!

1 ведучий: Іван Петрович Котляревський, якого по праву називаємо сьогодні основоположником української літературної мови.

Так Котляревський у щасливий час
Вкраїнським словом розпочав співати,
І спів той виглядав на жарт не раз,
Та був у нім завдаток сил багатий.
І вогник ним засвічений, не згас,
А розгорівсь, щоб всіх нас ogrівати.

2 ведучий: Під пером великого Кобзаря українська мова не тільки заграла всіма барвами своїми, а й запалала гнівним вогнем. Шевченко своїм величним талантом розкрив невичерпні багатства народної мови, досягнув її, і, як ніхто, розкрив чудову, чарівну музику українського слова:

Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос –
Більш нічого.
А серце б'ється - ожива,
Як їх почує!...

1 ведучий: З вершин світової культури, з найглибших глибин людської совісті і правди він, Прометей українського слова, закликав:

Любіться, брати мої,
Україну любіте.
І за неї, безталанну,
Господа моліте.

2 ведучий:

Мова - краса спілкування.
Мова - як сонце ясне.
Мова - то предків надбання.
Мова - багатство моє.
Мова - то чиста криниця,
Де б'є, мов сльоза, джерело,
Мова - це наша світлиця,
Вона - як добірне зерно.
Мова - державна перлина,
Нею завжди дорожить.
Без мови немає країни,
Мову, як матір, любіть.

Пісня «Україна – це ти» у виконанні Тіни Кароль

2 ведучий:

Українське слово.
Ти - частка тих, що вже давно померли,
Їх кров живуща, їх жага нетлінна,
Безсмертне і величне, як Говерла,
Багате і дзвінке, як Україна.
«Закоханим - ти лагідна, як мати,
А недруга - як постріл із гармати.
Беру тебе, як скарб, в пісенній вроді
З джерел, що не міліють у народі»

Дмитро Луценко

1 ведучий: Саме так, любі друзі. Ставлення до рідного слова, мови має бути таким, як до рідної матері: її люблять не за якісь принади чи вигоди. А за те, що вона - мати. Ніколи не зупиняйтесь у вивченні рідного слова, рідної мови, завжди маючи на гадці слова Вольтера: «Свою рідну мову треба вчити ціле життя».

2 ведучий:

О слово рідне!
Золоте зернятко,
В яких світах би не бувала я, -
З тобою серцем, і по-українськи
Я вимовляю мамине ім'я.
Мова рідна - з пісні та любові,
Це народ мій викохав таку.
Сотні літ несла вінок терновий,
Птахом билась в клітці на замку,
Та в Парижі, з конкурсу на мови, -
Гордо йшла в Лавровому вінку.
Загусне звук, як в скронях сивина.

Людська душа його тремтіння зловить
Поволі так, немов з самого дня,
Крадеться відчуття живого слова

1ведучий: Живе слово... Коли воно справжнє, щире - це дійсно якесь незбагненне диво. Ним можна насолоджуватись, захоплюватись, воно - це диво, як розквітлий яблуневий сад, який відразу бере тебе в полон усього до останку і не відпускає від себе своєю одвічною магією дивування і таємничості... То вже потім будуть зав'язь, досягання, плоди... А та потаємна мить цвітіння навіки залишається у сяйві душі твоєї...

2ведучий: Ми - діти великого українського народу, коріння якого сягає глибини віків. Наша мова, вічно молода, барвиста, милозвучна, чарівна, солов'їна, калинова. Для нас вона рідна, ми зобов'язані берегти її, як зіницю ока.

Оксана Забужко. «Рідна мова» (звучить музика)

Мова кожного народу
Неповторна і своя.
В ній гримлять громи в негоду,
В тиші - трелі солов'я.
На своїй природній мові
І потоки гомонять;
Зелен клени у діброві
По-кленовому шумлять.
Солов'їну, барвінкову,
Колосисту на віки
Українську нашу мову
В дар дали мені батьки.
Берегти її, плекати
Буду всюди й повсякчас,
Бо ж єдина - так, як мати, -
Мова в кожного із нас.

1ведучий. Нашому поколінню випало відповідальне і складне завдання - відродження української мови, слова, державності, нації. За нас цього ніхто не зробить. Це наш історичний обов'язок, виправдання нашого перебування на цьому світі. Не перекладаймо цього тягаря на плечі нащадків, бо може бути запізно. Діймо! В ім'я нашого народу, в ім'я найвищих ідеалів, дарованих нам Господом.

Відео тріо «Крайня хата» - гімн мові

2ведучий:

А зараз проведемо невеличку вікторину про роль мови, слова в житті людини.

В ній беруть участь всі бажаючі. Готовність до відповіді приймається при піднятті руки.

- Умій сказати, умій і... (змовчати)
- Шабля ранить голову, а слово... (душу)
- Гостре словечко ранить... (сердечко)
- Не кидай словами, як пес... (хвостом)
- Їж борщ з грибами і держи... (язик за зубами)
- Від теплого слова і лід... (розмерзається).

На цьому наша зустріч закінчується, але ми з вами не прощаємось, а кажемо: До нових зустрічей! Дякуємо за увагу!

Сценарій усного журналу підготували працівники відділу обслуговування Валентина Піка та Світлана Лукашенко

Коростенська районна бібліотека ім. М. Сингаївського

«Мови рідної краса»

Година спілкування до Дня української писемності та мови

На столах оформлено розгорнуту книжкову виставку «Там, де живе рідна мова, живе український народ»

1-й вед.

В землі віки лежала мова
І врешті вибилась на світ.
О мово, ночі колискова!
Прийми наш радісний привіт.
Навік пройшла пора безславна.
Цвіти і сяй, моя державна....

2-й вед. Шановні присутні! Сьогоднішня наша зустріч присвячена рідній мові. У листопаді 1997 року був виданий указ Президента України «Про День української писемності та мови». З ініціативи громадських організацій та з урахуванням важливої ролі української мови в консолідації суспільства, цим актом встановлено в Україні День української писемності та мови, який відзначається щорічно 9 листопада, в день вшанування пам'яті Преподобного Нестора-Літописця.

1-й вед. Мова - живий організм, який розвивається за своїми законами. Це – нетлінний скарб століть, що передається від покоління до покоління і об'єднує минуле й прийдешнє.

Мова кожного народу неповторна і своя -
У ній гримлять громи в негоду,

У тиші - трелі солов'я.
На своїй природній мові і потоки гомонять,
Зелен клени у діброві
По-кленовому шумлять.

2-й вед. Народ століттями творив свою духовну культуру і мовні багатства: казки, думи, легенди, притчі, пісні, прислів'я, приказки. А винайдення письма полегшило осягнення світу і життя.

1-й вед. А чи знаєте ви, якою була мова, особливо писемна, у сиву давнину, коли нашу землю заселяли перші племена людей? Ті люди спочатку спілкувались жестами з вигуками, а потім ще й такими малюнками, де два кружечки і три рисочки означали: «У нас 2 дні йшов дощ», а стріла з луком означали полювання. Мова знаків збереглась і до наших днів. Ми вміємо читати знаки в математиці, музиці, мові; розуміємо дорожні знаки.

2-й вед. Перший історик стародавньої слов'янської писемності болгарський книжник, вчений монах Чорноризець Храбр, котрий жив у X ст. при дворі болгарського царя Сімеона, в книзі «О письменах» розповідає про два етапи розвитку слов'янської писемності. Перший - коли слов'яни ще були язичниками і користувались зарубками і рисками. І другий етап - що нібито наші пращури здобули писемність лише після хрещення Русі, коли з Візантії та Болгарії прийшли в Київську Русь богослужбові книжки.

1-й вед. Високий рівень духовної культури в епоху Київської Русі сприяв зародженню літописної творчості. Прадавній рукопис «Велесова книга» складався з 52 дощечок мореного дуба, які були нанизані на ремінець. Це «підвішене письмо». Варто згадати Нестора-Літописця і його «Повість минулих літ», адже 9 листопада не тільки День української писемності та мови, а й День Нестора-Літописця.

Демонструються фото Києво-Печерської лаври та Преподобного Нестора-Літописця

2 й вед. Нестор-Літописець народився в 1056 році в Києві. Сімнадцятирічним юнаком прийшов він до Києво-Печерського монастиря, який був заснований в 1051 році монахами Антонієм і Феодосієм в печерах недалеко від Києва. В XII ст. монастир отримав статус лаври і увійшов в історію як Києво-Печерська лавра. З молодих літ Нестор виявив неабиякі навички в усіх чернечих чеснотах: у постійному прагненні і дотриманні чистоти тілесної й душевної, в добровільній бідності, глибокому смиренні, безвідмовній покорі, суворому пості, безперервній молитві на вічних рівноапостольських подвигах.

Згодом Нестор прийняв постриг і був висвячений на ієродиякона. Головним його послушенством у монастирі стала книжна справа. «Велика буває користь від учення книжного, - говорив він, - книги наказують і вчать нас шляху до розкаяння, бо від книжних слів набираємося мудрості й стриманості... Той, хто читає книги, бесідує з Богом або святими мужами». Тернистий свій шлях до істини Нестор яскраво і повно висвітлив у літописних

працях.

Преподобний Нестор належить до найосвіченіших людей Київської Русі кінця XI - початку XII ст. Окрім богословських знань, мав виняткові здібності до історії та літератури, досконало володів грецькою мовою. З його праць збереглися життєписи святих князів Бориса і Гліба, преподобного Феодосія, перших преподобних Печерських.

1-й вед. Найвизначніший твір Нестора-Літописця - «Повість временних літ», складений на основі раніше написаних літописів, архівних, народних переказів та оповідань. Ця виснажлива й тривала праця включала в себе й ретельну пошукову роботу.

З метою глибокого й повнішого пізнання своєї історії преподобний Нестор у 1107 році вирушив на пошуки першоджерел. Літописець відвідав Володимир-Волинський та Зимненський Святогірський монастирі. Результатом подорожі стало включення майже в повному обсязі до «Повісті временних літ» Волинського літопису. Свою титанічну працю великий подвижник завершив близько 1113 року. Це був результат майже двадцятилітнього щоденного подвигу. Хроніку подій у ньому було зведено до 1110 року. Будь-яка подія чи явище були б назавжди втрачені для нащадків, якби вони не були зафіксовані словом. Завдяки Нестору нам відкриваються немеркнучі славні сторінки минулого. Цією працею він і самого себе включив у «книги живота вічного», удостоївшись почути благословення: «Радуйтеся, бо імена ваші написані на небесах».

Преподобний Нестор працював до останнього дня свого земного життя. Мощі святого покуються у Ближніх печерах Києво-Печерської лаври.

2-й вед. Мудрі вислови Нестора Літописця:

Любов страху не має.

Ті, що шукають премудрість, - знайдуть.

Від гріховного кореня поганий плід буває.

Як ви інших учите, коли самі відкинуті Богом?

Людина, покуштувавши спочатку солодощів, потім не захоче гіркого приймати.

Коли Земля їм - мати, то отець їм - Небо.

Сріблом і золотом не знайду дружини, а з дружиною здобуду і срібло, і золото.

Книги подібні рікам, що тамують спрагу цілого світу, - це джерела мудрості.

Книги - бездонна глибина - ми ними в печалі втішаємося, вони - узда для тіла й душі.

З книжних слів набираємося мудрості й стриманості.

Той, хто читає книги, бесідує з Богом або святими мужами.

1-й вед. У XV-XVI ст. велику роль у поширенні освіти відіграли церковні братства й братські школи. Давньою українською мовою написані козацькі

літописи, державні документи й хроніки.

2-й вед. Мову простого українського народу передав нам у спадок Григорій Сковорода, вдосконалив її Іван Котляревський, створивши «Енеїду». Сьогодні хочеться згадати Григорія Квітку-Основ'яненка - основоположника художньої прози українською мовою, Павла Гулака-Артемовського - автора першої віршованої байки, Тараса Шевченка – великого Кобзаря України, виразника духовності українського народу:

... возвеличу
Малих отих рабів німих,
А на сторожі коло їх -
Поставлю слово...

Багато зробив Т. Шевченко, щоб «малоросійський гомін» став рідною мовою цілого народу.

1-й вед. Пантелеймон Куліш - автор першого історичного роману, один з перших перекладачів Біблії в Україні. Правдивий свідомий творець української літературної мови. Степан Руданський здійснив перший переклад Гомерової «Іліади». Творчість Панаса Мирного представлена першим українським романом.

2-й вед. Іван Франко писав:

Слова - полова.
Але вогонь в одежі слова.
Безсмертна чудотворна Фея,
Правдива іскра Прометея.

Його зібрання фольклорної спадщини українського народу не мають собі рівних.

Леся Українка відкрила нові шляхи української драми, утвердила ідеал сильної духом людини.

1-й вед. Сьогодні нам, українцям, треба плекати рідну мову. Ми маємо свою державність, відчуваємо себе нацією. Мова - це душа народу. Якщо у людини забрати мову, вона перестане бути Людиною.

Листку подібний над землею,
Що вітер з дерева зрива,
Хто мову матері своєї,
Як син невдячний, забува.

2-й вед. Пропонуємо вашій увазі 10 мовних заповідей:

1. *Мова - то серце народу: гине мова - гине народ.*
2. *Хто цурається рідної мови, той у саме серце ранить свій народ.*
3. *Літературна мова - то головний двигун у розвитку духовної культури народу, то найміцніша основа її.*
4. *Уживання в літературі тільки говіркових мов сильно шкодить культурному об'єднанню нації.*

5. Народ, що не створив собі соборної літературної мови, не може зватися свідомою нацією.
6. Для одного народу мусить бути тільки одна літературна мова й вимова, тільки один правопис.
7. Головний рідно-мовний обов'язок кожного свідомого громадянина – працювати для збільшення культури своєї літературної мови.
8. Стан літературної мови - то ступінь культурного розвитку народу.
9. Як про духовну зрілість цілого народу судять найперше з культури його літературної мови.
10. Кожний свідомий громадянин мусить практично знати свою соборну літературну мову й вимову та свій соборний правопис, а також знати й виконувати рідномовні обов'язки свого народу.

1-й вед. Швидко проминуть дитячі роки. Але, сподіваємося, що у вашому серці назавжди залишиться любов до рідної мови. Ви станете високоосвіченими людьми. Вивчайте різні мови, це допоможе вам у спілкуванні. Проте пам'ятайте про силу рідного слова: «Словом можна вбити, словом можна врятувати, можна полки за собою повести».

2-й вед. А зараз ми пропонуємо вашій увазі бібліографічний огляд літератури.

«Там, де живе рідна мова, живе український народ»

Бібліографічний огляд літератури

Ми живемо з вами на чудовій, багатій, мальовничій землі - на нашій славній Україні. Тут жили наші прадіди, діди, тут живуть наші батьки, тут корінець роду українського, що сягає сивої давнини. Ми українці і любимо свою землю, свій рідний край, з його багатючими народними традиціями, славною історією, мальовничою природою, багатою мелодійною мовою.

Пройшла наша мова тернистий і важкий шлях. Впродовж кількох століть український народ привчали до думки про нібито «вторинність» української мови, ретельно приховуючи від українців величезний масив української ж писемності, історії та культури, яка має початок ще за глибокої давнини і нараховує багато тисячоліть. За науковими розвідками лінгвістів, мова української народності почала формуватися ще у VI-IX столітті.

Сьогодні я хочу представити вашій увазі бібліографічний огляд літератури **«Там, де живе рідна мова, живе український народ»**, під цією назвою у нас оформлено і книжкову виставку.

Перший розділ - **«Пам'ятки української мови»** - представлений книгами, які є свідченням про давність української писемності та мови. Багато наукових дискусій викликає питання про існування писемності в українських землях. Археологічні знахідки засвідчують наявність писемних знаків на глиняному посуді, пряслицях, зброї тощо, ще за трипільської доби

Давніший із літописів, який дійшов до нас, був написаний у 1377 році на пергаменті – вичиненій телячій шкурі. Він носить назву Лаврентіївського, за ім'ям монаха-переписувача Лаврентія. Як і багато інших, цей літопис відображає більш давні тексти. Зокрема до нього входить пам'ятник вітчизняного літопису «Повість временних літ», написаний на початку XII століття. В нашій бібліотеці «Повість временних літ», переказана українським дитячим письменником В. Близнецем. Це високохудожня поетична книга, яка є букварем нашої національної свідомості, глибоких патріотичних почуттів, пронесених народом крізь тисячоліття. У 1982 році видання було нагороджене срібною медаллю на Міжнародному виставці-ярмарку в Лейпцигу.

Однією із прадавніх українських літературних пам'яток дохристиянського періоду є «Велесова книга». Її ще вважають язичним літописом українського народу. Перш за все, це важливе історичне джерело, яке заглиблює нас у давнину ще на два століття, порівняно з «Повістю минулих літ». Цей прадавній часопис розширює, змінює нашу уяву про дохристиянське життя предків. «Велесова книга» представлена в хрестоматії «Спадщина поколінь», до якої увійшли такі пам'ятки писемності, як «Повість минулих літ», «Київський літопис», «Галицько-Волинський літопис». «Велесова книга» - безцінна пам'ятка не тільки української та загальнослов'янської культури, а й світової.

Про давність української мови свідчать і реліктові фольклорні твори, особливо календарно-обрядові пісні та твори міфологічного характеру. Вашій увазі хочу представити книгу «Таємниця віків», яка є збіркою творів, що український народ напрацював упродовж майже тисячоліття. Сюди увійшли вибрані зразки народних дум, переказів та легенд, казок, байок, балад, романсів, пісень, загадок, які стали окрасою українського і світового фольклору (*Зачитують байки, легенди з книги*).

Незважаючи на важкі умови, в яких творилися перлини народної мудрості, вони сповнені віри у краще майбутнє. Наші предки вміли пожартувати і над ворогами, і над собою. Ця риса передавалася від покоління до покоління.

Захоплюючою є літературно-художня розповідь «Міфи та легенди давньої України». Тут йдеться про дивовижний світ наших далеких пращурів, їхню високу духовність і єдність із Природою, рідною Землею.

...Кому ж її покажу я,
І хто тую мову
Привітає, угадає
Великеє слово?
Всі оглухли - похилились
В кайданах... байдуже...
Ти смієшся, а я плачу

Великий мій друже

Т. Шевченко «Гоголю»

Такими словами Тараса Шевченка я хочу розпочати огляд літератури другого розділу - **«Класики українського слова»**.

(Читачам представляються книги класиків української літератури та література про їхню творчість)

Мову нашого простого українського народу передав нам у спадок Григорій Сковорода. Поява «Енеїди» та «Наталки Полтавки» Івана Петровича Котляревського знаменували початок епохи нової української літератури, в основу якої була покладена жива народна мова. Котляревський уперше в українській літературі почав користуватися російською азбукою для передачі українських слів, що давало можливість повністю зберігати українську вимову.

Значну роль у формуванні нової української літературної мови на живій основі відіграли Григорій Федорович Квітка-Основ'яненко, Павло Петрович Гулак-Артемовський, Євген Павлович Гребінка та інші українські письменники, які продовжили й розвинули народні традиції Івана Петровича Котляревського

Завершив процес становлення української літературної мови на живій народній основі геніальний поет України ХІХ ст. Тарас Григорович Шевченко. Він справедливо вважається основоположником нової української літературної мови. У зв'язку з постійними утисками української мови з боку царського уряду Тарас Шевченко, як і Іван Петрович Котляревський, користується російською азбукою, передаючи російськими буквами українську вимову слів.

У подальшому розвитку й удосконаленні української літературної мови провідна роль належить Лесі Українці, Панасові Мирному, Іванові Франку, Михайлові Коцюбинському та іншим українським письменникам.

Реформування правопису в українській мові зробили спочатку Пантелеймон Куліш, а пізніше Борис Грінченко. Сьогодні українська мова – це високо розвинута унормована літературна мова, і в цьому ми повинні дякувати саме класикам української літератури.

Для кращого пізнання історії розвитку української мови хочу запропонувати вам книгу «Історія української мови в конспектах Юрія Кузьменка». В своїй праці автор використовує численні історичні факти, думки учених і громадських діячів щодо розвитку рідної мови від найдавніших часів до сьогодення. А особливо вражають останні рядки цієї книги: «Наполегливою працею кожного і всіх разом виконуємо заповіт видатного письменника України Уласа Самчука: «На місці «не було, нет і бить не может» поставити «Було, є і буде вівіки!». Дійсно українська мова, як і її творець, був, є і буде завжди, і це сьогодні залежить від нас.

В третьому розділі нашої книжкової виставки - **«Словники – скарбниці українського слова»** - представлені енциклопедії та словники української мови та літератури.

Не бійтесь заглядати у словник,
Це пишний яр, а не сумне
провалля,
Збирайте, як розумний садівник,
Достиглий овоч у Грінченка й
Даля.

Так написав про словники наш земляк Максим Тадейович Рильський.

Саме вони стають першими в нагоді, коли нам потрібно швидко про щось дізнатися. *(Наглядно бібліограф показує і розповідає про види словників)*

Пізнання світу через національне слово надзвичайно важливе. Рідну мову слід оберігати як своє майбутнє, пам'ятаючи про перше означення її, як безсмертя українського духу, її рятівну, очищуючу, відроджуючу властивість. Античні мудреці казали: «Говори – і я тебе побачу». Якими побачить українців світ – залежить від самих українців. Ми хочемо бути багатомовними та багато знаючими, хочемо належати людству. Хочемо бути в його розумінні не мертвою, а сяючою клітиною, а для цього маємо засвітитися любов'ю до рідної мови.

Заснування Дня української писемності та мови - це тільки проголошення благородної мети. Що ж до практичного її втілення, то абсолютно очевидно - зберігати й плекати рідну мову може тільки її носій. Тобто ми – українці.

А зараз ми пропонуємо вам перевірити ваші знання з української мови. *(Зачитуються загадки)*

Рідну мову я вивчаю,
З літер вже слова складаю.
Помічниця ось моя -
Букви в ній від А до Я
Стали лагідно в рядки *(Абетка)*

Ніде не купиш,
На вагах не зважиш,
Сам здобуваєш,
У комору складаєш *(Знання)*

Це не літера, а знак –
Не поставиш абияк!
З ким у нього дружба є?

Тільки з Ю, Я, Ї, та Є (Апостроф)

Маленька, менша від мачини,
Ні з ким не стану на борню.
А при читанні, коли треба,
Й людини мову я спиню. (Крапка)

Злита з хвостиком ця крапка,
Невелика, власне, лапка.
Робить паузу, всім знайома.
Як вона зветься? (Кома)

Він після речення, цитати
Вмостився, схожий на гачок
Всіх нас примушує питати
А сам ні пари з вуст – мовчок. (Знак питання)

Що за знак – стрункий як спис.
Він над крапкою завис.
Спонука до поклику,
Хто ж бо він? (Знак оклику)

А чи любите й знаєте ви українські казки? Уважно послухайте і скажіть, з якої казки слова.

- 1) По засіку метений, на яйцях спечений... (Колобок)
- 2) Ішов дід лісом, а за ним бігла собачка.... (Рукавичка)
- 3) Я ... за три копи куплена, у півбока луплена... (Коза-дереза)
- 4) Гуси – гуси , гусенята!
Візьміть мене на крилята. (Івасик–Телесик)
- 5) Вона плиг з вовка та:
- Битий небиту привіз! (Лисичка-сестричка та Вовк- панібрат)

Список використаної літератури до бібліографічного огляду.

I. Розділ «Пам'ятки української мови»

1. Повість минулих літ: літопис : для старш. шк. віку / переказ В. С. Близнеця. - К. : Веселка, 1982. - 226с.
2. Спадщина поколінь : прадавні українські літературні пам'ятки: навч. посіб. / упоряд., передм. і комент. О. Г. Мукомели. - К. : Грамота, 2005. - 592с.
3. Таємниці віків. Українські народні думи, легенди, перекази, пісні, казки... : хрестоматія. / упоряд. О. Г. Мукомела. - К. : Грамота, 2005. - 512с.
4. Українські приказки, прислів'я, і таке інше / уклад. М. Номис, прим. та вступна ст. М. М. Пазяка. - К. : Либідь, 2003. - 352 с.
5. Багмет А. Збірка українських приказок та прислів'їв : репринтне відтворення видання 1929 року / А. Багмет, М. Дашченко, К. Андрущенко. - К. : Техніка, 2002. - 224 с. - (Народні джерела).

II. Розділ «Класики українського слова»

1. Драч І. Ф. Григорій Сковорода: біографічна повість / І. Ф. Драч, С. Б. Кримський, М. В. Попович. - К. : Молодь, 1984. - 216с.
2. Котляревський І. П. Енеїда : поема; Наталка Полтавка : п'єса. - К. : Веселка, 2000. - 327с.
1. 3. Тарас Шевченко. Усі твори в одному томі. - К. ; Ірпінь : Перун, 2007. - 824с. - (Літературні класики України)
3. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. - 2-е вид., випр. - К. : Факт, 2007. - 640 с.
4. Шляхами Івана Франка на Україні: Путівник / упоряд. М. О. Мороз. - Львів : Каменяр, 1982. - 127с.
5. Огієнко І. І. (митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / І. Огієнко ; упоряд., авт. передм. і комент. М. Тимошик. - К. : Наша культура і наука, 2004. - 436с.
6. Кузьменко Ю. О. Історія української мови в конспектах Юрія Кузьменка : навч. посіб. / ред. С. В. Цушко. - 2-е вид., доп. - К. : Пульсари, 2003. - 124с.

III. Розділ «Словники – скарбниці українського слова»

1. Українська мова. Енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови ; редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. - К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. - 751 с.
2. Україна: повна енциклопедія / авт. упоряд. В. М. Складенко, Т. В. Іовлева, В. В. Мирошнікова, М. О. Банкова. - Х. : Фоліо, 2007. - 463с.
3. Новий довідник: Українська мова та література. - К.: ТОВ «Казка», 2005. - 864 с.

4. Новий словник іншомовних слів : 20 000 сл. : слова та сполосполучення / уклад. і передм. О. М. Сліпушко - К. : Аконіт, 2008. - 848с.
5. Тлумачний словник української мови : понад 12500 статей (близько 40000 слів) / за ред. В. С. Калашника. - Х. : Прапор, 2002. - 992с.
6. Орфоепічний словник української мови : в 2-х т. / Нац. акад. наук України, Ін-т укр.мови, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, Укр. мовно-інформ. фонд ; [за ред.: М. М. Пещак , В. М. Русанівського ; уклад. М. М. Пещак та ін.]. - К. : Довіра, 2001 - 2003. - (Словники України).

Матеріал підготували: завідувачка відділу обслуговування Коростенської районної бібліотеки ім. М. Сингаївського Наталія Павлова, провідний бібліограф Лідія Власенко.

Бібліотека с. Буки Малинського району

«Душа народу бринить у слові»

Мовний круїз до Міжнародного дня рідної мови

Дорогі читачі!

Всі живі створіння на Землі спілкуються між собою: одні - мовою жестів, інші - мовою звуків. Лише людям було даровано можливість спілкуватися за допомогою мови. Саме завдяки їй ми можемо порозумітися, висловити свої почуття й переживання. За допомогою мови ми бережемо свою історію, передаємо дітям і онукам пісні і казки.

Тому щорічно 21 лютого ми відзначаємо Міжнародний день рідної мови. Це свято сьогодні відзначають у Європі й Америці, в Африці й Австралії – у кожній країні світу. А як ви думаєте, скільки мов існує на світі? Уявіть собі, більше 6 тисяч. Є мови, якими говорять мільйони людей, а є мови, якими говорять тільки в одному селі і більше ніде. Тож я запрошую вас до подорожі, під час якої ви дізнаєтеся багато цікавого про мови нашої чудової багатонаціональної планети.

Чи знаєте ви, що...

- Найдовший алфавіт у світі - камбоджійський. У нім 74 букви.
- У переважній більшості мов світу слово мама розпочинається з букви М.
- Найдавніша на світі буква «О». Уперше вона з'явилася у фінікійському алфавіті близько 1300 р. до н. е. Сьогодні буква «О» входить в 65 алфавітів світу.
- В ескімоській мові більш 20 синонімів до слова «сніг».

- Жодна мова не обходиться без голосного «а». Це найпоширеніший звук. Самий рідкісний - це чеський звук «ржщ». Чеським дітям він дається нелегко — «ржщ» вони засвоюють останнім. У Чехії є письменник на ім'я Вацлав Чтвртек.
- В амазонських джунглях живе плем'я мисливців піраха, мова якого містить тільки три слова для позначення чисел - «один», «два» і «багато».
- У Китаї, Японії та деяких інших країнах, діти не вчать літери і не складають з них слова. Вони вчать цілі слова, які називаються ієрогліфами. У Китаї колись дозволялося навчати грамоті тільки хлопчиків. І жінки вгадали свої, жіночі ієрогліфи і вишивали їх на шарфах, хустках і килимках. Коли жінка посилала подрузі у подарунок якусь вишиту річ – це був і подарунок, і лист.
- У німецькій мові нема літери «щ». У французькій «ц» або «ч». У англійській нема своїх слів зі звуком «ц», а ті, що є – запозичені. В жодній з цих мов нема літери «и», тільки «і». В українській, російській, білоруській мовах нема англійської «th», раніше в російській та українській мовах не було літери «ф», і дуже мало українських слів починаються на «А».

Спробуйте вгадати слова, які прийшли до нас з інших мов:

Шуга (англ.), цукер (нім.) – цукор.

Баадіндтаан (араб.), патлиджан (тур) – баклажан.

Фасеолус (лат.), фасова (пол.) - квасоля.

Сонніца (старост.), сумніца (пол.) - суніця.

Вельблонд (пол.), велблонд (чес.), велблуд (слов.) – верблюд.

Леон (гр.), лео (рим.), льове (нім.) - лев.

Доскотерть (старост.) – скатертина.

Теллер (нім.), талер (старорос.), тарілка - тарілка.

Сепулла (рим.), чеполла (італ.), цвіболле (нім.) - цибуля.

Голоси тварин у різних мовах

Усі ми з дитинства знаємо, що півень кричить «кукуріку», собака гавкає «гав-гав», а кішка нявкає «няв». Сюди ж ставляться «хрю-хрю» (свиня), «пі-пі» (миша) тощо. Але люди різних національностей, що говорять на різних мовах, сприймають ці звуки зовсім по-різному. Хочете дізнатися, як звучать голоси тварин на інших мовах?

Собака гавкає «гав-гав»

У Данії - вов-вов.

У Франції - ау-ау .

У Японії - кьян-кьян

В Албанії - хам-хам

В Англії - йап-йап або арф-арф - маленька, вуф-вуф / руф-руф - середня, боу-

вою - велика.

В Іспанії – гуа-гуа - маленька, гуав-гуав - середня, гуф-гуф - велика.

Кішка нявчить: «няв»

У Росії - мяу.

В Англії - мио .

У Японії – ня-ня .

У Швеції - мьян-мьян

У Туреччині - мийав .

У Латвії - нау-нау

Кішка мурчить: «мур-мур»

У Росії - мррр.

У Данії - пьерр.

В Англії -- пурр .

У Франції - ронрон .

В Угорщині - доромб .

У Японії - горо горо .

Підкличемо кішку: «киць-киць»

У Росії - кис-кис.

У Данії - кіссар кіссар

В Англії - пусс-пусс, пусси-пусси.

У Франції - міну-міну

У Німеччині - мьєтз-мьєтз

В Угорщині - кик-кик.

В Іспанії - місу-місу

Бджола дзижчить:

У Росії - жжжж.

У Данії, Фінляндії, у Франції, Угорщині, Іспанії - бззз

У Голландії - бузз .

У Німеччині та Греції - зум-зум .

У Японії - бун-бун .

У Туреччині - візз.

Качка каже «ках-ках»

У Росії --кря-кря.

У Данії - рап-рап.

У Голландії - квак-квак.

У Греції - па-па-па.

В Угорщині - хап-хап

Півень кричить «кукуріку»

У Росії - кукареку.

У Данії - кикилики .

В Англії - а-дудл-ду .

У Франції - кокорико .

У Німеччині - кикерики .

В Італії - чикчиричи .

В Ісландії - гагалаго

Жаба квакає:

У Росії - ква-ква, .

В Англії - кроак.

У США - ріббит.

В Угорщині - бре-ке-ке

В Італії - кра-кра

У Японії - кери-кери

У Туреччині - врак-врак

Курка:

У Росії - ко-ко-ко.

У Голландії - ток-ток .

В Англії - клак-клак.

У Фінляндії й Угорщині - кот-кот.

У Франції - коткоткодет.

У Японії - ку-ку-ку-ку.

В Іспанії - кака-рака.

У Туреччині - гат гат гдек

Ворона каркає:

У Росії (Угорщині, Японії) - кар-кар.

У Данії й Голландії, Греції й Італії, Швеції й Німеччині - кра-кра.

У Туреччині - гаак-гаак .

Свиня

У Росії - хрю-хрю.

У Голландії - кнор-крон .

У Франції – грон-гройн

У Німеччині - грунз .

У Японії - бу-бу

Імена, імена, імена...

Всі ви знаєте, що імена Валентина, Вікторія, Євгенія та інші подібні їм утворилися від чоловічих Валентин, Віктор, Євген. Зазвичай так відбувається у різних країнах. А чи знаєте ви, що в країні під назвою Болгарія все навпаки – там від жіночих імен утворюють чоловічі: Людмила – Людмил, Марина – Марин та ін. І зараз ми поговоримо про імена.

Яке значення в латинській мові мав вигук «Вале!», від якого утворилися імена Валентин і Валерій? («Будь здоровий!»)

Яке чоловіче ім'я є найближчим родичем імені Ганна? (Іван – Йоганаан: давньогр. – «Божа милість»)

Чому імена Руслан, Лев і Леонід можна назвати родичами? (Всі вони походять від слова «лев»: Руслан – тюрк. Арслан, Леонід – гр.: син Лео (лева))

Всі визначні римляни мали потрібні наіменування: Публій Овідій Назон, Маркус Туллій Ціцерон та ін. Що означали ці три частинки імені? (1 – власне ім'я, 2 – родинне, щось на зразок прізвища, 3 – сімейне прізвисько)

Назвіть чоловіче ім'я, споріднене зі словом «скафандр». (Олександр. Андрос – чоловік, скафандр – човен для чоловіка)

Назвіть найпопулярніше жіноче ім'я на світі. (Ганна)

Назвіть мені прізвище найвідомішого в Україні Бунтівника Невсипущовича (Бадьоровича). (Шевченко. Тарас – бунтівник, Григорій – бадьорий, невиспущий)

Який народ настільки любить свою країну, що утворив за її назвою чоловіче та жіноче ім'я? (Франція: Франсуа, Франсуаза)

Імена у прислів'ях. Вгадайте, якого імені не вистачає у цих прислів'ях:

Без... вода не освятиться (Гриця)

Нашій ... гарно і в хустині (Горпині)

Не для... паляниця, не для пса ковбаса (Гриця)

Торохтить... як діжа з горохом (Солоха)

Розказав...рябої кобили сон (Мирон)

... і ... посварились за бур'ян. ... не попустить бур'яну (Катерина і Дем'ян)

Прочитай і розгадай. Яке ім'я зашифроване у цих літерах?

РОНІВЕКА – ВЕРОНІКА

АВРАВРА – ВАРВАРА

ТЛАСВІНА – СВІТЛАНА

ДИВОМИРЛО – ВОЛОДИМИР

САНДРОЛЕК – ОЛЕКСАНДР

ДРЕСАНОЛКА – ОЛЕКСАНДРА

Вікторина «Мовні цікавинки»

- Чим саме потрібно займатися у неділю? (нічим: неділя – не діло)
- Який знак пунктуації найголовніший? (крапка: від лат. «пунктум» - крапка, звідси походить термін «пунктуація»)
- Яка пора року на протязі століть зменшилася в чотири рази? (літо: у давній мові слово літо означало рік)
- Чим відрізняються танець і танок? (танок - хоровод, танець – ритмічні рухи під музику чи спів)
- Яке звуконаслідувальне слово відповідає англійському «бенг», болгарському «прас», іспанському «трас», китайському «дун»? (Бах!, трах!)
- Який музичний інструмент російський мовознавець-аматор Шишков пропонував назвати «тихогромами»? (фортепіано: форте – голосно, піано – тихо (італ.))
- Від яких слів походить назва «скатертина»? («доскотерть» - «дошка» і «терти»)

- Що спільного мають ромашка і столиця Італії? (Рим італійською – «Рома»)
- Яких людей мешканці середньовічних міст називали «мішками з перцем»? (багатих, бо до відкриття Америки і постійної торгівлі зі Сходом перець був дуже дорогий)
- Про що знає ведмідь? (про мед: мед-ведь: медом відати)
- Листям якого дерева увінчують лауреатів? (лаврового)
- У групі Балеарських островів є два з цікавими назвами: Мінорка і Майорка. Як ви гадаєте, який з них більший, а який менший? (Мінорка – мінімум, Майорка – «майор» - більший)
- Поміркуйте і допишіть: Зальцбург, Ташкент, Белград, Дармштадт, Атлантик-Сіті, Мир...(город)
- Що спільного між кукурудзою та шишкою? (назва «кукурудза» походить від старовинного «кукуруц» - «шишка», бо нашим предкам здалася схожою на шишку. А на батьківщині, в Америці, кукурудза зветься «маїс»)

День рідної мови країни - це свято саме тієї мови, якою її мешканці розмовляють, пишуть, читають. Яка мова є рідною для нас з вами? Українська! Українська мова мелодійна, образна.

Пропоную вам пояснити значення деяких образних виразів нашого народу.

1. Петрик стояв біля столу і пік раків (червонів)
2. Микола виліз із води і довго ловив дрижаки (тремтів)
3. Іще довго сусідка колола очі Петрові зламанною яблунькою (дорікала)
4. Прийшла Тетянка до Маринки, поцілувала замок на дверях та й повернулася додому (не застала в дома)
5. Не встиг батько взяти лозину, а синок вже намазав салом п'яти (втік)
6. На четвертому уроці у Іванка живота до спини притягло (зголоднів)
7. Наша Оленка на математиці собаку з'їла (дуже добре знає)
8. Марійка не встигла купити хліба, бо на вулиці зачепилася язиком за подружку (зупинилася поговорити)
9. Сергійко не слухав пояснень вчительки, а ловив гав (був неухажний)

Мова відіграє важливу роль в житті кожного. Мова – це золотий запас душі народу, з якого виростаємо, яким живемо, завдяки якому маємо право милуватися рідним краєвидом. Мова – основа духовного життя народу, втрата її, як сказав великий український письменник Панас Мирний, «смерть для його душі».

У бібліотеці постійно діє книжкова виставка «Безсмертя нації – її могутня мова».

Матеріал підготувала бібліотекар с. Буки Малинського району Оксана Світельська.

Малинівська сільська бібліотека Малинського району

«Пізнаймо в серці рідну мову»

Змагання знавців слова

Кожен народ має свою рідну мову. Для нас це – українська мова, мова наших предків, мова кохання і музики.

Рідна мово! Зелена діброво!
Чую пісню твою запашну.
Ти квітуєш пелюстками слова
У морозних димах полину.
Я прошитий травою густою
Я промитий Дніпром до кісток.
Рідна мово, без тебе ніхто я,
Мов відірваний вітром листок.
Я повітря вдихаю з тобою,
Усміхаюся днем голубим.
Я сумною твоєю любов'ю
Мудрі всесвіти мов полюбив

П.Перебийніс

На пропозицію держав – членів ЮНЕСКО Генеральна конференція організації у листопаді 1999 року проголосила Міжнародний день рідної мови, що вперше відзначався 21 лютого 2001 року на церемонії у штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі.

У світі існує більше 6 000 мов, чимала кількість перебуває під загрозою зникнення, тому і прийнято було це рішення.

Любов до рідної мови починається ще з колиски, з маминої пісні. Народні колискові пісні зачаровують усіх, хто їх чує, надзвичайною ніжністю і простотою. У них – материнська ласка і любов, світ добра, краси і справедливості,

щира віра в магічну силу слова.

Звучить «Колискова»

Мова завжди живе поряд з піснею. Бо ж наша мова, як чарівна пісня, що вмішує в собі палку любов до Вітчизни та ярий гнів до ворогів, і волелюбні думи народні, і ніжні запахи рідної землі. А пісня – це найдобріша, найвиразніша мова.

Сьогодні ми з вами проведемо змагання майстрів слова.

І почнемо ми його з фольклору. Прислів'я, приказки, загадки, лічилки, скоромовки – ці духовні скарби з незапам'ятних часів живуть у народі, передаються з уст в уста, від покоління до покоління, збагачуючи нашу мову влучними висловами та дотепними жартами.

Конкурс «Продовжи прислів'я»

1. Рано встанеш – справу зробиш, пізно встанеш – ... (день переведеш)
2. Сьогодні пан – ... (а завтра пропав)
3. Весна гарна квітами, а людина ... (характером)
4. Здобудеш освіту – побачиш ... (більше світу)
5. Книга вчить, як ... (на світі жить)
6. Не кажи – не вмію, а кажи ... (навчусь)
7. Хто більше хоче знати, треба менше ... (спати)
8. Розум за гроші ... (не купиш)
9. Голова без розуму, як ліхтар ... (без свічки)
10. Що написано пером, ... (не виведеш і валом)
11. Робиш добро – не кайся, а робиш зло – ... (зла й сподівайся)
12. Не одяг красить людину, а ... (добрі діла)
13. Шануй батька й неньку, буде тобі скрізь ... (гладенько)
14. Краса до вінця, а розум ... (до кінця)
15. Жінка чоловікові подруга, а не ... (прислуга)
16. Чоловік у домі – голова, а жінка – ... (душа)
17. Не той ворог, що перед тобою, а той, що ... (за спиною)

Конкурс «Українські спотиканки»

Запрошуємо двох учнів повторити скоромовку-спотиканку:

Лізе кусіка
Із-за сусіка
Зуби зазубила
Очі заочила,
Руки заручила
Ноги заножила.

Наступний конкурс «Фразеологічні забавлянки»

Ви повинні відгадати фразеологізми, які будуть показувати учні за допомогою міміки, жестів, пантоміми.

«За словом до кишені не лізти»

«Не випустити пари з уст»,

«Ріски в роті не мати»
«Пригріти гадюку за пазухою»
«Держати язик за зубами»
«Намотати на вус»
«Ніби води в рот набрати»
«Підкласти свиню»

Пропонуємо вам конкурс «Дуель слів».

Перед вами – табличка із словом «Мовознавство». Слово складне, але з нього можна утворити безліч нових слів. На це завдання надається вам 2 хвилини.

Мова кожного народу неповторна і своя –
У ній гремлять громи в негоду,
У тиші – трелі солов'я.
На своїй природній мові і потоки гомонять,
Зелені клени у діброві
По-кленовому шумлять.

Українська мова – найбагатша і наймелодійніша з усіх мов. Максим Рильський писав: «Любімо її, розвиваємо її. Борімося за красу мови, за правильність мови, за багатство мови».

Перед вами **кросворд**. Завдання до нього дані російською мовою, а ви за допомогою словника впишете ті ж слова українською. Підказкою будуть вже вписані перші літери.

- 1) скамья – лава
- 2) баня- лазня
- 3) звено – ланка
- 4) мешок – лантух
- 5) цепь – ланцюг
- 6) лакомство – ласощі
- 7) водяная лилия – латаття
- 8) ласковый – лагідний

Основоположником нової української літературної мови вважають Т.Г.Шевченка. Уперше в його творах українська мова забриніла з величезною силою. Про красу рідної мови, рідного слова писало багато письменників.

Пропоную конкурс «Мовний марафон»

По черзі пригадаємо вірші, присвячені рідній мові, слову. А допомогти вам зможуть книги, які ви бачите на книжковій виставці

Конкурс «Кому належать слова»

Питання:

1. Слово – зброя. Як усяку зброю, його треба чистити і доглядати (М. Рильський)
2. Мова росте елементарно, разом з душею народу (І. Франко)
3. Той, хто дихає суржиком, не може мати духовного здоров'я (Д. Павличко)

4. Мова – життя духовного основа (М. Рильський)
5. Найбільше й найдорожче добро в кожного народу – це його мова (П. Мирний)
6. Мова – то цілюще народне джерело, і хто не припаде до нього вустами, той сам всихає від спраги (В. Сухомлинський)
7. Як парость виноградної лози, плекайте мову (М. Рильський)
8. Слово, моя ти єдина зброє, ми не повинні загинути обоє (Леся Українка)
9. Ой, яка чудова українська мова! (О. Підсуха)
10. Слово є вчинок (Л. Толстой)
11. Яка людина, така й мова (Сенека)
12. Буду я навчатись мови золотої (А. Малишко)
13. Мова – це доля нашого народу (О. Гончар)

Вікторина «Чарівний світ української пісні»

1. Хто сказав, що «народні пісні для України – все: і поезія, й історія, і батьківська могила, пісні ці – народна історія, жива, яскрава, сповнена барв, істини...»? (М. В. Гоголь)
2. Хто автор слів «...українська пісня – це бездоганна душа українського народу, це його слава»? (О. П. Довженко)
3. Кому з російських композиторів належать ці слова: «Є щасливо обдаровані натури... і щасливо обдаровані народи. Я бачив такий народ, народ-музикант, - це українці»? (П. І. Чайковський)
4. Назвіть композиторів, які написали музику на поезії з «Кобзаря» Т. Г. Шевченка. (М. Лисенко, П. Чайковський, С. Рахманінов, Я. Степовий, Л. Ревуцький та ін.)
5. Скількома мовами перекладено «Заповіт» Т. Г. Шевченка? (147 мовами)
6. Які твори Т. Г. Шевченка стали народними піснями? («Зоре моя вечірняя...», «Од села до села», «Думи мої, думи», «Рече та стогне Дніпр широкий», «Така її доля», «Якби мені черевички», «Заповіт»)
7. Які вірші І. Франка були покладені на музику? («Вічний революціонер», «Безмежне поле», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «В дорогу!», «Земле моя...», «Гримить!», «Червона калино, чого в лузі гнешся?»)
8. Який великий російський композитор написав пісню на твір українського поета В. Забіли? (М. Глінка «Гуде вітер вельми в полі»)
9. Хто автор слів:
«Тихо заграйте на рідних бандурах,
Небу свої каяття принесіть...»? (О. Олесь)

Нашому поколінню випало відповідальне і складне завдання – відродження української мови, слова, державності, нації. За нас цього ніхто не зробить. Це наш історичний обов'язок, виправдання нашого перебування на цьому світі.

Все в тобі з'єдналося, злилося –

Як і поміститися в одній! –
Шепіт зачарований колосся,
Поклик із катами на двобій.
Ти даєш поету дужі крила,
Що підносять правду в вишину,
Вченому ти лагідно відкрила
Мудрості людської глибину.
І тобі рости й не в'януть зроду,
Квітувать в поемах і віршах,
Бо в тобі великого народу
Ніжна і замріяна душа!

В. Симоненко

«Як парость виноградної лози, плекайте мову,» - благав нас, заповідав і наказував нам незабутній Максим Рильський. Ми повинні гідно виконувати цей заповіт, бо, як писав відомий мовознавець, перекладач, священнослужитель, професор Іван Огієнко: «Мовне каліцтво є початком каліцтва душі». Плекаймо кожне слово рідної мови, полімо бур'яни у власному мовленні, делікатно підправляймо мовлення інших. Не даймо вмерти рідному слову, не забуваймо його ні за яких обставин.

ЗМІСТ

Андрушівська районна бібліотека

«Наша мова – мова вічної землі, Наше слово – слово вічного народу»:
урок рідної мови..... 1

Бердичівська центральна міська бібліотека для дорослих

Збережемо чистоту рідної мови: свято української писемності..... 7

Коростенська центральна міська бібліотека ім. М. Островського

Вікторина про мову..... 16

«І зачаровує серця пісенна українська мова»: *усний журнал до Дня української писемності та мови*..... 18

Коростенська районна бібліотека ім. М. Сингаївського

«Мови рідної краса»: *година спілкування до Дня української писемності та мови*..... 25

Бібліотека с. Буки Малинського району

«Душа народу бринить у слові»: *мовний круїз до Міжнародного дня рідної мови*..... 35

Малинівська сільська бібліотека Малинського району

«Пізнаймо в серці рідну мову»: *змагання знавців слова*..... 41

Упорядкування

і комп'ютерний набір:

Редакція:

Відповідальна за випуск:

Люблянська О. В., бібліотекар НМБ

Врублевська Г. Й., гол. бібл. ВНБТ

Карплюк Н. А., заст. директора